

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

STEV.—NO. 819.

CHICAGO, ILL., 24. maja (May 24th), 1923.

LETO—VOL. XVIII.

Upravišтво (Office) 3629 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

PRED ZBOROM J. S. Z.

JUGOSLOVANSKA Socialistična Zveza je uspešno prestala vse dosedanje krize. Šla je skozi viharne boje, bila napadana od nešteti sovražnikov, oslABLJENA vsled notranjih bojev, blatena, delala in popravljala napake, omagovala pod udarci, se opomogla in šla zopet navzgor. Vse, kar ima pogoje za življenje, živi! J. S. Z. je prišla iz ognja prerrojena, polna mladostne energije, nabirajoča novih moči pri delu za svoje velike naloge.

Še par dni, pa se otvori v Chicagi zbor Jugoslovanske Socialistične Zveze. Precej časa je minilo od zadnjega zbora, v delavskem gibanju se je marsikaj izpremenilo, veliko dogodkov dalekosežnega pomena se je dogodilo v tej dobi.

Zadnji zbor J. S. se je vršil v znamenju notranje krize. Sedanji se bo vršil v znamenju prerrojavanja. Naše vrste so se razčistile, kar je bilo drug drugemu neizprosno nasprotujočega, je odpadlo. Tisti, ki so se zavzeli delati za socializem in samo za socializem, so ostali. Drugi, enakega mnjenja, se nam pridružujejo, stari sodrugi se vračajo. Jugoslovanska Socialistična Zveza gre zopet naprej!

Seme socialistične probuje, ki so ga vsejale naši sodrugi pred dolgimi leti, eni ki so še sedaj med nami, eni katerih ni več, drugi kateri so odpadli — je rodilo svoje sadove. Jugoslovanski proletariati v Zedinjenih državah je v večini iztrgan iz mračnjaških okovov, zavajalci naroda so odigrali svojo glavno vlogo na odru naše zgodovine. Samo še sence nekdanje njihove moči so ostale, te še strašijo. Tudi te so odveč in jih bomo odpravili!

Jugoslovansko delavstvo v Ameriki se je navzelo socialističnega duha, postalo je godno za socialistično organizacijo. Ta mora rasti! Objeti mora v svoj krog vse, kar spada nji!

Bojevniki, združeni v J. S. Z., to je vaša naloga! Po krizah, notranjih in zunanjih, je treba, da si najdemo pravo pot, uspešno pot, pot solidarnosti v solidarnost! Graditi, jačati našo organizacijo je ena izmed mnogih naših nalog.

Svetovni dogodki so ustvarili razpوتا v naših vrstah. Ravno ti dogodki bodo združili naša pota v eno, kajti ako hočemo pot, ki vodi v socializem, ne rabimo več kakor eno.

Nismo še izven vulkaničnega stanja. Po svetu vlada reakcija, med masami apatija, glad, protestno mrmranje. To mrmranje je našlo izraza v revoltah, v fašizmih, v splošni zmešnjavi. In vendar poznamo pot, ki bi privedla na varno ljudstva izpod vulkana, ki bruha vojne, narodnostne spore, glad, epidemije, brezposelnost in druge socialne nadloge. Da, mi poznamo to pot. Večina mase jo še ne pozna; ta večina v svojem duševnem razvoju še ni prišla dovolj daleč zamašiti vulkan, ki ji grozi vsaki dan z novimi pogubami.

Današnja doba je doba pripravljanja mas za veliko nalogo. Kapitalistični družabni sistem je dospel do vrha klanca in že se pomika po drugi strani navzdol. Na tej strani se pomika za njim socializem in zavzema postojanke. Borba je ljuta, neizprosna! Vršil se že dolgo in se bo še dolgo vršila. Preminjanje družabnih sistemov je stvar dolgih dob in to resnico si moramo zapomniti, da se ne bomo udajali opojljivim iluzijam in se potem razočarani umaknili iz bojne vrste. Mi vemo, da je bodočnost naša, vemo, da mora kapitalizem izginiti, vemo, da ga bo socializem nadomestil. Ne vemo pa natančno kedaj izgine temelj kapitalizma, toda vemo, da ne še jutri, ne čez par dni. Torej vojujmo naprej našo borbo! Ko se zgrudimo, bodo že drugi vzgojeni zavzeti naša mesta. Boj se mora nadaljevati!

Zbor J. S. Z. bo imel pred seboj nalogo pojačati organizacijo, razširiti socialistični tisk, umiriti vznurjene duhove, gladiti pot k enotni fronti delavskega razreda. Solidarnost nam ni samo fraza. Mi verujemo vanjo in delamo za ZDRUŽENJE, ne za razdruženje, zavednih delavskih vrst!

Tudi na polju gibanja jugoslovanskega delavstva v tej deželi je veliko razoranega, razdruženega, nesložnega. Veliko dela nas čaka, ker je naša naloga velika. Naše delavstvo je v večini izven organizacije, v socializmu ni še utrjeno, primanjkuje mu prave socialistične vzgoje.

V teku let, od kar se je prvič pojavila socialistična misel med nami, pa do danes, smo postali odločujoča sila v naši javnosti. Toda kot organizirana četa smo še šibki, v razrednem gibanju celotnega ameriškega delavstva ne štejeemo toliko kolikor bi lahko, kolikor bi morali!

Navodila zborovalcem so nepotrebna. Vsi so preizkušeni v borbah, vsi agitatorji, vsi prihajajo iz šole izkušenj. In vsi bodo delali za en cilj, socializem, en namen, organizirati jugoslovansko delavstvo v socialistično stranko, za en smoter, delovati za združenje delavskih struj in strank v skupno enoto.

Solidarnost bo prapor našega zbora, borba za socializem njegova deviza!

V tem znamenju se zbiramo, združujemo in borimo za skupni cilj zoper skupnega sovražnika!

Živela socialistična probuja!

Belgijska socialistična stranka.

Izmed vseh večjih socialističnih strank je belgijska socialistična stranka menda edina, ki ni trpela vsled povojnih vzruženosti v delavskem gibanju in komunistom se ni posrečilo, da bi napravili v soc. stranki razdor, ki je oslabil skoro vse druge stranke. Belgijska socialistična stranka je v zadnjih par letih celo znatno napredovala, kar prikazuje sledeča statistika organiziranih članov:

Leto	članov	Leto	članov
1912	253,869	1920	614,492
1913	276,164	1921	631,167
1914	188,095	1922	632,040
1919	392,362		

Nekatere socialistične stranke v Evropi so zgrajene tako, da so člani strokovnih, gospodarskih in kulturnih organizacij tudi člani socialistične stranke. Belgijska stranka je taka. V Sloveniji je bilo isto, toda od kar se je v vrste njenega delavstva zanesel razdor, so se politične organizacije delavstva preustrojile, tako da se smatra za njih člane le tiste, ki spadajo vanje direktno. Od njih se pobira članarina in vstopnina, kakor je n. pr. običaj v ameriški socialistični stranki.

Komunistično gibanje je v Belgiji zelo šibko, in strujarstva v belgijskem socialističnem pokretu, kakoršnega gledamo po vseh drugih deželah, ni. Belgijska stranka je ves čas pripadala drugi Internacionali.

34 let linčanja v deželi svobode in justice.

Od leta 1889 do vstevšega leta 1922 je bilo v Zedinjenih državah linčanih 3,497 oseb.

Od tega števila je bilo 728 belokožcev, 2,769 črncev. Od skupnega števila je bilo žensk in 3,433 moških.

Država Georgija je prva na krvavi listi s 439 linčanj. Mississippi ni daleč zadaj — 413 jih ima na svoj kredit. Potem pride Texas s 370 linčanj, Louisiana s 330, Alabama z 285, Arkansas z 224, Florida z 205, Tennessee s 190, Kentucky s 171, South Carolina s 130.

Gori omenjene so države, v katerih je bilo nad sto linčanj. Vse so južne države. Oklahoma, Missouri, North Carolina in Virginia — tudi južne ali napol južne države — slede po številu linčanj takoj za gori omenjenimi.

Druge države, z gotovimi izjemami, so imele od 1. do 34 linčanj. Wisconsin ima štiri na svoj kredit, ki je sicer majhno število, primerjajoč ga z onimi v južnih državah, toda vseeno ima štiri linčanja preveč.

Izjeme so države Vermont, New Hampshire, Massachusetts, Rhode Island, Connecticut in Utah, ki se ne morejo ponašati z nobenim linčanjem.

Nikjer se toliko ne govori o svobodi in nikjer se toliko ne naglašja svetost justice kakor v tej deželi, in nikjer se jo tako ne zametava v praksi kakor tukaj.

Te številke dokazujejo resničnost te trditve.

Pravi patriot je tisti, ki kaže na napake, ki kritizira gnilobo in propagira sredstva, s katerimi jo bo mogoče iztrebiti. — *Milwaukee Leader*.

Konvencija socialistične stranke.

Dne 19. maja je pričela zborovati v New Yorku letna konvencija ameriške socialistične stranke. Okoli sedemdeset konvenčnih, konferenčnih in bratskih delegatov je bilo navzočih, in poleg teh število gostov, ki so zastopali unije, ameriško delavsko stranko in druge radikalne organizacije. Konvencija se je vršila v finskih dvorani.

Po pravilih ima vsaka državna organizacija socialistične stranke pravico do enega delegata, ako ima eno gotovo število članov. Ako je število članstva večje, smejo izvoliti toliko delegatov, do kolikor uopravičene po pravilih. Edino v letih predsedniških volitev je reprezentacija zvišana. Konvencije se vrše vsako leto. Zadnje leto se je vršila v Clevelandu.

Konvenčni delegatje na zadnji newyorški konvenciji so bili:

Camereon King, San Francisco; J. Webb Richman, Washington, D. C.; W. R. Snow, Chicago, Ill.; Emma Henry, Indianapolis, Ind.; Ross Magill, Ge-

Ill. Kans.: Herman Plagenburg, Covington, Kentuck; Wm. A. Toole, Baltimore, Maryland; W. S. Hutchinson, Greenfield in L. Moilanen, Fitchburg, Mass.; Ben Blumenberg, Detroit, Mich.; G. A. Hoehn, St. Louis, Mo.; James D. Graham, Livingston, Mont.; Leo M. Harkins, Camden, New Jersey; Algernon Lee, New York City in A. I. Shiplacoff, Brooklyn, New York; Jos. W. Sharts, Dayton, O.; Dr. Wm. Van Essen, Pittsburgh, Pa.; Daniel W. Hoan, Edmund T. Melms, Milwaukee, Wis.; F. S. Holmes, Baintree, Mass., izvoljen v organizacijskem distriktu novoangleških držav; Emil Herman, Minneapolis, Minn., izvoljen za centralni organizacijski distrikt; O. A. Kennedy, Ogden, Utah, izvoljen za Mountain States Org. Distrikt.

Federacijski delegatje: Wm. Reivo, Fitchburg, Mass., Finska federacija; Frank Petrich, Chicago, Jugoslovanska federacija; G. Valenti, Chicago, Italijanska federacija; Židovska federacija (delegat izpuščen iz imenika); Albert Weisbord, Boston, Mass., Y. P. S. L. (Socialistična mladinska liga).

Konferenčni delegatje za konvencijo socialistične stranke:

Illinois: Seymour Stedman, Ellen Parson, Otto Branstetter, Bertha Hale White, Mary Klopstein.

Indiana: Theodore Debs, Madge P. Stephens, W. W. Stephens, Severino Pollo, Wm. H. Henry.

Massachusetts: George E. Roewer, Jr.

Michigan: Ida Ruth Stewart, Jos. Bernstein, Arthur Rubenstein, M. Wagman, Juozas Stradas.

New Jersey: Charlotte Bohlin, Geo. H. Goebel, Andrew P. Wittel, W. W. Weeks, Jacob Steinberg.

New York: August Claessens, Julius Gerber, Wm. Karlin, Joshua Lieberman, Adolph Warshow, James Omeal, Harry Kritzer, May Harris Mainland, Warren Fitzgerald, Wm. Hilsdorf, Jr.

Ohio: L. A. Goldberg, Oscar K. Edelman, J. Moldauer.

Pennsylvania: Cora M. Bixler, Charles Sehl, Sidney Stark, Edmund Thomasser, Birch Wilson.

Utah: A. Saperstein in E. T. Stoney.

Colorado: T. J. Brown.

New Mexico: Thos. S. Smith.

Člani eksekutive soc. stranke: Edmund T. Melms, Milwaukee; Wm. H. Henry, Indianapolis; James H. Maurer, Harrisburg; Morris Hillquit, New York; B. Charney Vladeck, New York; George E. Roewer, Boston; Victor L. Berger, Milwaukee.

Podrobnejše poročilo o konvenciji bo priobčeno v prihodnjih izdajah.

SEMINTJA.

Kongres sufražetk. — Beganje duhov. — Božja kazen. — Websterjevo razočaranje. — Vzroki so v nas. — Jarecki moleduje. — Turške krize. — Nekaj stoletij prepozno.

V Rimu zboruje svetovni kongres sufražetk. Vse večje dežele na svetu so zastopane, istotako vse struje vseh nazorov in vseh ver. Vatikan je zboru sufražetk nasproten in njegovo glasilo Osservatore Romano ga ignorira. Mussolini je imel na zboru govor, v katerem je obljubil, da bo dala njegova vlada ženskam nekaterih kategorij omejeno volilno pravico. Sicer pa je volilna pravica v Italiji danes za vse omejena in ničesar ne pomeni. To je seveda začuden pojav.

* * *

Voditeljica italijanskih sufražetk je Regina Terruzzi. Svoj čas je bila socialistinja, kjer se je naučila boriti za pravice ženstva. Danes je blizu Mussolinija, ki je bil nekoč tudi član ekstremne struje socialistične stranke v Italiji. Vojna je čudno razpodelila duhove. Iz radikalcev so postali reakcionarji, iz najhujših propagatorjev borbe za domovine so se nekateri spremenili v komuniste, drugi zašli še bolj na pota reakcije. Ampak delavsko gibanje s tem ni udušeno. Jače je, vedno bolj zavestno, da je naloga predruščiti družabni sistem dana njemu.

* * *

Poleg pacifističnih skupin sede v Rimu propagatorce in zagovornice militarizma. Pacifistkinje so se morale odreči zahtevi, da se na zboru razpravlja o militarizmu in deluje za razoborožitev in svetovni mir. V Mussolinijevem kraljestvu je militarizem čednost in ne nadloga. Tiste delegatkinje, ki se navdušujejo za velike armade, najbrž niso izgubile svojih soprogov in sinov na bojiščih.

* * *

“Naj me Bog kaznuje na tem mestu s smrtjo, ako sem kriv,” je dejal Johan Sturmer na sodišču v Genevi, Švica. Ko je to izrekel, ga je zadela kap. Obtožen je bil zastrupljenja svoje žene. Duhovniki so dobili material za pridige in verno ljudstvo je dobilo s tem dogodkom nov dokaz, da Bog dobro plačuje in hudo kaznuje. Včasih je bilo ljudstvo podvrženo vražam še veliko bolj kakor danes. Predno bo praznovrstvo popolnoma iztrebljeno, bo vzelo še veliko generacij. In dokler ne bo, ne more biti prave civilizacije.

* * *

ALI VAM JE S TO ŠTEVILKO NAROČNINA POTEKLA?

Tekoča številka “Proletarca” je 819. Če je številka poleg vašega naslova manjša kakor je tu označena, je to znamenje, da vam je naročnina potekla. Pazite torej na številko v oklepaju poleg vašega naslova na prvi strani platnic. Obnovite naročnino takoj, ko vam poteče. Ne čakajte opomina! S tem prihranite upravništvu delo in stroške. Če mogoče, pošljite poleg svoje še kako novo naročnino. Širite “PROLETARCA”!

Arthur Gordon Webster, profesor, učenjak, ki je mnogo pripomogel k napredku vede v Ameriki, se je razočaral nad življenjem, duševno in telesno omagal in napravil konec. Človek, ki je toliko storil na polju znanosti, je šel razočaran v smrt. Vse njegovo življenje je bilo posvečeno odkrivanju novih ved, uvajanju novih metod v učne zavode za gluhoneme in končno je omagal od duševnih bolezni. Amerika je čudna dežela. Učenjake zametava in dopušča, da žive v pomankanju. Boksarje in klovne plačuje po kraljevsko.

Pretepač Jess Willard je "zaslužil" predzadnji teden v 33 minutah več denarja kakor profesor Webster vse svoje življenje. Jack Dempsey dobiva za nekaj udarcev stotisočake, plača, ki jo dobiva Babe Ruth, igralec baseballa, je večja, kakor jo dobiva dvajset profesorjev skupaj. Kino-igralec Valentino, idol ameriških žensk, prejema plačo, o kakršni so nobenemu ameriškemu učenjaku niti ne sanja. Razne kino-igralko imajo večjo plačo na mesec kakor dva profesorja skupaj na leto. Kdo je kriv, da se zametava znanstvenike, da se jih peha v obup potem ko so si stekli za človeštvo neprecenljivo zasluge?

Naši radikalni prijatelji odgovarjajo: Sedanji sistem! Da! Ampak sistem je tak, za kakršnega so ljudje zreli. Vprašajte povprečnega človeka v Ameriki, naj vam našteje deset najbolj slovityh učenjakov in znanstvenikov. Molčal bo, kvečjemu, da bo imenoval Edisona. Potem ga vprašajte, kdo je Dempsey, Willard, Babe Ruth, Jack Sharkey, Firpo, Siki, Evans, Valentino, Tommy Gibbons in Billy Sunday in njegovo znanje bo postalo obširno. Družba bo znala ceniti svoje velike može, kadar se bo zanimala še za kaj drugega kakor za baseball, pretepe boksarjev in za Valentinove plese.

Čikaški sodnik Jarecki je šel v Washington, kjer moleduje pri vojaških oblastih, naj kaj store za veterane zadnje svetovne vojne, katerim se je omračil um in žive sedaj natrpani v raznih zavodih. Grozote vojne in posledice življenja — če se sploh more imenovati življenje — na bojiščih so pognale tisoče vojakov v blaznost. Ako bi se tem vojakom povrnil za nekaj časa razum, bi se spomnili na obljube in patriotična navduševanja pred odhodom na bojišča in od gnjeva bi zopet zblazneli. Zakaj je mogoče, da se v tako bogati deželi pozablja na največje nesrečneže, na vojake, ki so dobili blaznost za nagrado? Odgovor je isti kakor poprej in tudi vzrok je enak.

Zavezniki so z mirovnimi pogajanjmi s Turčijo dosegli to kar so hoteli. Pogajanja zavlačujejo, intrigirajo in v Anatoliji in ostali Turčiji

se naseljuje kaos. V Anatoliji se vrši volilna kampanja v turški parlament, ki ima 300 poslancev. Šest tisoč kandidatov se bori za mandate, za vsak sedež dvajset kandidatov. Kemi se pripravlja, da prične vladati brez parlamenta, mogoče pa je, da ga prehitijo drugi. Tak meceev za diktaturo je več.

...

Ko je bila Anatolija v najhujših stiskah, zavladovala med prebivalstvom sloga. Povsod so imela sovražnike, edino Rusija ji je nudila prijateljsko roko v pomoč. Anatolska Turčija je sprejela in v svet so prišla poročila o napredku komunizma v Turčiji. Ampak Turki in Turki in v tej koloni smo to takrat zapisali. Ako bi se vsi proglasili za komuniste, bi ne bili komunisti. Predno postanejo, je treba med njimi veliko duševnega preobrata. Rusija in Turčija sta po imenu še vedno zaveznici, v resnici pa se med njima ostro spor. Kar je v Turčiji komunistov, ji vlada danes preganja. Socialiste je že prej spravila s poti.

...

William Jennings Bryan naznanja, da bo posvetil ves svoj čas boju proti Darwinovim razlagam o izvoru življenja in proti drugim doktrinom, ki zanikavajo brezmadežno spoštovanje Matere Božje in zametavajo druge temeljne nauke svetega pisma. Bryan bo imel veliko dela, ampak dognanj o razvoju življenja ne bo mogel ovreči, niti ne bo mogel prinesiti dokazov resničnosti biblijskih pravljic. Tako daleč smo vendar prišli. Ko bi se Bryan rodil nekaj stoletij poprej, bi mu sploh ne bilo treba dokazovati. Kdor bi mu ugovarjal, bi ga poslal na grmado, ali ga posadil v kotel razbeljenega olja, ali ga mučil na natezalnici. Pobožno ljudstvo bi gledalo mučenje, pljuvalo neverniku v obraz, metalo kamenje nanj in se križalo v svetem zgražanju in grozi. Tisto dobo smo preživeli in danes trdimo, da živimo v civilizaciji. Če nekaj stoletij se bo zdela bodočim generacijam naša družba ravno tako barbarska, kakor smatramo mi prejšnje družbe za barbarske.

NAŠA KAMPANJA.

Ali ste se že udeležili tekme za razširjenje Proletarca? Ali je vaša naselbina že v akciji za širjenje socialističnih nauk? Ako ne, čemu odlašate?

Ako dobe agitatorji v vsaki večji slovenski naselbini po 3 do 10 naročnikov na teden, starih in novih, pomeni to do 200 naročnim na teden. To je mogoče, ako hočete vi, da bo mogoče. Nezavedni delavci ne naročajo socialističnih listov sami od sebe. Raditega so agitatorji potrebni! Torej v vrste, stopite v akcijo!

Debsovi shodi.

Povratek sodruga Debsa na govorniško tridno je prinesel vrsto shodov po raznih mestih inije, ki nimajo primere v zgodovini socialistične stranke. Jetnik iz Atlante govori množicam, kakor ni še noben govornik v zgodovini ameriškega delavskega gibanja. Na shodu krojaške inije v Chicagi je stalo na ulici nekaj tisoč ljudi, ki niso mogli v prostorno gledališče Auditorium, ki ima nad štiri tisoč sedežev. Na shodu v Minneapolisu se je moralo sedem tisoč oseb trčiti, ker niso mogli dobiti v dvorani prostora.

V Indianapolisu je Debs govoril okoli 4.000 udeležencem; za več ni bilo v dvorani prostora. Sodrugi v Indianapolisu so podvzeli akcijo za ugradbo delavskega doma, ki bo nosil ime "The House of Debs". Nad dva tisoč udeležencev je obljubilo denarno pomoč za uresničenje tega načrta.

Debsov shod v Readingu, Pa., je bil sijajen. Prostorni Auditorium je bil napolnjen do zadnjega kotička. Dne 17. maja je Debs govoril v Detroitu. Dasi je socialistična organizacija v Detroitu najela največjo dvorano, ki jo je mogla dobiti, je moralo veliko število ljudi oditi, ker niso mogli dobiti prostora.

Na vse Debsove shode se pobira vstopnina za pokritje stroškov. Ta teden je Debs govoril na ogromnem shodu v New Yorku po zaključku konvencije soc. stranke.

Povsod, kjer je nastopil, so se pokazale za stranko dobre posledice. Veliko novih članov je pristopilo, nekdanji sodrugi se vračajo in vse to daje stranki novo življenje. V Minnesoti je imela stranka do pred kratkim samo tri organizacije, sedaj jih ima devet.

Razun Debsa ima stranka na potu tudi druge govornike in organizatorje.

Socialisti v Sloveniji za sporazum.

"Pravo Naroda" z dne 3. maja, ki izhaja v Šida, piše: "Kot je znano, so slovenski socialisti ali pocepano na zadnje volitve in raditega niso dobili niti enega mandata, dasi so njihovi kandidati prejeli 19.000 glasov. Ta volilni poraz jih je prisilil iskati potov za zedinjenje. Dne 22. marca so obdržavali konferenco vseh socialističnih frakcij v Sloveniji, ki se je vršila v Zidanem mostu. Konferenca je sprejela resolucijo, katera vsebuje temeljne točke, na podlagi katerih se bodo združile slovenske socialistične frakcije v edinstveno organizacijo, ki bo pridružena socialistični stranki Jugoslavije. To delo bo spadalo v področje pokrajinskega zbora SSJ. za Slovenijo, ki se bo vršil v Celju. Z zedinje-

njem slovenskih socialistov bo odstranjena ena velika ovira za razvoj stranke, in napredek njene organizacije v Sloveniji bo zajamčen."

Dne 15. aprila pa se je vršila v Ljubljani konferenca obeh komunističkih struj, ene ki je bila ves čas lojalna belgrajski centrali in druge, ki je delala kompromise s klerikalno stranko in Peričevo frakcijo socialistične stranke Slovenije. Volilni poraz, ki ga je doživelo delavstvo vseh struj v Sloveniji, je prinesel te konference. Ljubljanska komunistična konferenca je z večino glasov zaključila, da se mesto "Delavskih Novic," ki so bile na glasu kot komunistično glasilo toda so se pri zadnjih ljubljanskih občinskih volitvah in pri volitvah v skupščino postavile na stran "kompromisne" enotne fronte in nato "socialistične stranke delovnega ljudstva," prične izdajati nov list, ki je dobil ime "Glas Svobode". Ob enem je zaključila, da se v Sloveniji organizira pokrajinska organizacija "neodvisne delavske stranke Jugoslavije," ki je nekaj podobnega kakor pri nas Workers' Party. "Delavske Novice" in "Zarja", dva lista socialistične stranke delovnega ljudstva, pa sta, kakor poročajo, prenehala izhajati.

V novi napol komunistični neodvisni delav. stranki so v vodstvu tudi ljudje, ki so bili najprej komunisti, nato so šli iz komunističnih vrst in kolebali s kompromisi ter bili z vodstvom komunistov v bojih, danes pa so zopet komunisti, zato, ker je stranka postala legalna in osvojila "novo" taktiko.

7. točka političnega programa NDSJ se glasi: "Organizirati državo po socialističnih, republikanskih načelih." Ta točka vsebuje cilj, vse druge so v glavnem opisovanje, kako mislijo urediti državo v podrobnostih. Stranka ima tudi minimalni program, kakor ga ima ameriška W. P. Komunisti so ga v početku zavrgli, češ, da se z reformami pomaga utrjevati kapitalistično državo.

Kljub tem konferencam delavstvo v Sloveniji še vedno ni enotno in treba bo še veliko dela in veliko tragičnih izkušenj, predno pride do resničnega zedinjenja.

Prohibicija je imela namen preprečiti pijančevanje. Mesto tega čitamo danes vsak dan v listih o smrtnih slučajih, povzročenih vsled pitja alkoholnih strupov. Prepovedi so slabo sredstvo za odpravljanje socialnih bolezni. Ampak ameriški reformatorji poznajo samo prepovedi, pametna omejevanja in vzgojo pa zametavajo. Prepovedi so le vir za še večjo korupcijo in kar je ljudem prepovedano, skušajo še bolj doseči.

Ali je papež nezmotljiv, kakor uči katoliška cerkev? Ni, in vsakdo, razun najvernejših sledbenikov katoliške cerkve, mu odreka nezmotljivost. Kljub temu, kadar s kom argumentiraš, boš pronašel, da se smatra nezmotljivim in vsem drugim pripisuje zmotljivost. Tako je nastala vera v nezmotljivost papežev, katerih je danes veliko po svetu na desnici in levici.

Važnost časopisja za delavsko gibanje.

Ben W. Hooper, načelnik Železniškega delavskega odbora, svari ameriške kapitaliste, naj se zanimajo za razvoj radikalnega časopisja, ako hočejo poznati pretečo nevarnost, kajti neznatni delavski listi od danes utegnejo postati važni faktor jutri.

Poslušajte, kaj pravi švedski ministerski predsednik in vodja socialdemokratske stranke na Švedskem, Hjalmar Branting:

"Mi imamo devet socialističnih dnevnikov z lepo cirkulacijo. Naše socialistično in delavsko časopisje je naše NAJVAŽNEJŠE orožje. Ti listi so pričeli z malim in nam pomagali polagoma graditi organizacijo in sedaj organizacija gradi naše časopisje. Mi ne bi bili brez socialističnega časopisja, kajti kakor hitro smo s kakšnim listom prenehali, smo spoznali, da smo izgubili nekaj postojank. In z vsakim listom smo pridobili nov teren, vsak nam je pripomogel do novih zmag."

Švedska je približno tolikšna kakor država California. California ima en socialistični tednik (Oakland World) in v vseh Zedinjenih državah imamo dva socialistična dnevnika, pisana v angleškem jeziku.

Brantigove besede so resnične. Kajti socialistično časopisje zida organizacije in potem organizacije ustvarjajo časopisje.

"Proletarec" ima za seboj enak proces. Gradil je organizacijo in sedaj organizacija "gradi" njega. Brez svojega glasila ne bi imeli organizacije in brez organizacije ne bi imeli svojega lista.

Tako vidimo, da odvisi naš napredek od lista in od organizacije. Širimo list in s tem širimo organizacijo. Večajmo J. S. Z. in s tem pridobivamo "Proletarcu" večjo cirkulacijo.

Komunisti v Mehiki za parlamentarno akcijo.

Na zadnji konvenciji mehiške komunistične stranke je podala eksekutiva predlog, naj stranka odpravi svoje protiparlamentarno stališče in se v bodoče udeležuje volitev. Debata o tem predlogu je trajala dva dni, toda končno je bil sprejet. Vzrok dolgi debati je bil v tem, da so v pričetku organiziranja vse komunistične stranke naglašale, da je parlamentarizem le farsa za zavajanje proletariata in če se komunisti v tej ali oni deželi udeležijo volitev, naj izrabijo volilno kampanjo samo v propagandistične namene. Povratek komunistov k parlamentarnemu delovanju je eden izmed mnogih korakov, ki jih delajo nazaj na pota stare socialistične taktike, katero so pred par leti obsodili.

Brez naslova.

Ljubljana je mesto, ki ima poleg starinskih hiš in razdrapanih bajt tudi nekaj vil; kar je v Ljubljani palača in lepih rezidenc, jih poseduje ta Kristan, "kakor poroča časopisje". Ljube Pirc je eden izmed takih poročevalcev. Zadan je pisal v "Pirčevi Domovini": "Anton Kristan tako poroča časopisje v Ljubljani, je kupil krasno vilo od nekega milijonarja. Anton Kristan je ustanovil socialistično stranko na Kranjskem, in odtod prihaja denar, dočim je socialistična stranka v stari domovini — bankrot! Kder ma ta zna! Etbin jo je pokopal tukaj in dobil lepe denarje, Anton pa v starem kraju, in kupuje danes razkošno vilo! 'Proletarec' ima besedo!"

Izgleda, da se izplača biti socialist. Drugače ne prideš do vile. Pirc, ki bi mu lična rezidenca gotova ne bila neprijetna, naj pristopi v Socialistično stranko pa si jo bo pridobil. Ker niste socialist, tudi vile ne boste dobili. Pogledajte, koliko vil je že imel E. Kristan! V vsaki steni Pirčeve Domovine se mu je kakšna pripisala. Anton Kristan je sedaj bankir, milijonar, posestnik vil itd. Najbrž bi vsega tega ne imel, če bi ostal pri socialistični stranki in bil aktiven v njej. Ali pa je morda prišel do vile, bankirja itd. zato, ker je bil socialist? Pirc ima besedo!

"Zajedničar", glasilo NHZ., se pritožuje nad hrvatskimi reakcionarnimi in protidelavskimi listi, ki se v napadanju na odbornike NHZ. in njenega glasila poslužujejo psovki namesto stvarnih argumentov. Svoj komentar zaključuje: "Prišivati nekomu pogrdna imena i psovati ga ne znači nešto i dokazati. Ovi 'mudraci' čine sve ovo zato, da pokriju svoju golotinju. Rekli smo već jednom prije: *Kako tko zna, onako i zja!*"

Ampak ljudje, ki znajo na vse pretege zmerjati, niso samo pri "Hrvatskem listu" in podobnih organih, ampak tudi v tistem taboru, ki daje kredit, da je boljši od Brozovičevega. Na primer pri "Radniku" v Chicagu. Ali naj velja komentar Zajedničara tudi za Radnikove urednike?

"Trnovski" bi lahko v "Edinosti" kaj napisal tudi o klerikalnih bankirjih v Sloveniji in tudi na drja. Šušteršiča bi se lahko spomnil. Kdo so bili največji klečeplazci pred troni, ako ne slovenski klerikalci? Ali niso med voditelji klerikalne stranke še danes kapitalisti, katerih premoženje presega milijone? Ali ni cela vrsta denarnih zavodov (izven združnih hranilnic in posojilnic) v njihovih rokah? "Kaj se bo fantič v nevarnost podajal — ko plavat ne znaš!"

"Radnik" piše, da je v Zedinjenih državah več Slovencev kakor Hrvatov in Srbov skupaj.

Statistika o ljudskem štetju v Zed. državah sicer je potrjuje, toda tisti, ki poznajo jugoslovanske kolonije in jugoslovanske organizacije v Ameriki, vedo, da je ta statistika neresnična. Kam pristejajo uradniki ljudskega štetja par deset tisoč Hrvatov, mi ni znano. Od kraja so jih šteli skoro vse za Avstrijce, ker so Hrvatje in verjemo tudi Slovenci tako hoteli, in ker je število Avstrijcev še sedaj pretirano visoko, bo nekaj tisoč Hrvatov všteti najbrž tam. V ostalem je v predzadnjem "Radniku" nekaj priznanj, ki jih morda niso mislili zapisati. — K.

Zapletljaji prohibicije.

Prohibicija je napravila tej deželi že veliko stiski. Ljudje, najsibodo bogati ali revni, jo neradi vpoštevajo in najbrž se tudi Dawesovi "minutni možje konstitucije" ne bodo borili za 18. dodatek. Nekateri pa so s tem dodatkom zadovoljni, ker so našli v njem zlat studenec, iz katerega izvirajo podkupnine. Korupcije cveče kakor še nikdar.

Amerika ima tudi nekaj ladij, na katerih so potnikom na prekoceanskih vožnjah servitali na željo in seveda za plačilo alkoholne pijače. To je bilo po mnenju suhačev atentat na konstitucijo in vlada je izdala odredbo, s katero je prepovedala točenje alkoholnih pijač na ameriških parnikih. Stvar je prišla na vrhovno sodišče in ameriški Salomoni so odločili, da se smejo tudi na ameriških parnikih točiti alkoholne pijače, kadar so enkrat tri milje od ameriškega obrežja. Ampak noben parnik, bodisi ameriški ali drugi, ne sme imeti nobene alkoholne pijače kadar pripluje v ameriško pristanišče. Tri milje od ameriškega obrežja se pride "suh" teritorij in parniki se morajo "posušiti", ali pa ostati na morju. Stvar je zelo nerodna in angleške ter francoske prekoceanske parniške družbe protestirajo in iščejo izhodov iz situacije. Dosedaj so imeli na parnikih toliko pijače, da je zadoščala potrebam potnikov tudi na plovbi nazaj v evropske luke. Angleški listi se norčujejo, groze da bodo izdali v Angliji podobne prepovedi, nekateri domnevajo, da bo prišlo celo do vojne ali vsaj do diplomatskih sporov med Anglijo in Zedinjenimi državami — ampak kje pustiti pijačo, tega vendar nihče ne ve. Najbrž bodo imeli na morju tri milje od obrežja nekaj plavajočih salunov, ki bodo služili za skladišča alkoholnih pijač. Nerodno bo vsekakor in družbe se po pravici jeze na ameriške sodnike, ki so hoteli vsem ustreči pa niso nikomur.

Ako se z nasprotnikom v tvojih vrstah ne strinjaš, ga ne bati, ampak pobij njegove argumente z boljšimi argumenti. Razdiranje in blatenje pusti drugim.

Strup v rastlinah.

Pravzaprav je mnogo rastlin, ki vsebujejo strupene snovi, ker jih pa nimajo v toliki meri, da bi škodovali, jih ne imenujemo strupenice, kakor ne prištevamo komarja k strupenim živalim, dasi izpušča pri piku malo strupa v rano. Skoraj ne preide leto, da ne bi slišali, da se je zastrupil kdo z rastlino ali z njenim sadom. Nekaj strupa vsebujejo: vinska rutica, rožmarin, zlatica, kopriva, hren, paskvica, dresen, aselnik i. dr. Kozjavec (Boksdorn), grm poln nežnega rožnega cvetja, ki ga sade pogostoma ob mejah in plotih, ima strupene jagode. Iva ali tisa ima tudi precej strupa v sebi, kdor spi v njeni senci, oboli. V svetovni vojni je obolelo mnogo konj, ki so bili privezani ob tiso ali so prišli na kak drug način v stik z njo. Ravš, rusa ali ruj povzročajo boleča zastrupljenja, tudi če sediš samo v njih senci; ako se dotakneš rjavih peres, dobiš pekoče mehurje. Znan je strup volčje jagode; že Grk Diotrides ga je uporabljal kot zdravilo za raka, v nemški zdravilni vedi je bil upeljan baje šele šestnajstega stoletja, po Gesnerju, ki ga je rabil za hude bolečine. Ponekod misli ljudstvo, da koristi živini, če dobi majhno mero volčje črešnje in daje konjem med krmo malo posušenih črešnjevih pecljev. Kosom gredo volčje jagode zelo v slast.

Belinov strup je važen v zdravilstvu. Galci so si mazali z njim svoje puščice. Leta 1888. se je posrečilo kemikom, da so spremenili v belinu se nahajajoči strup v atropin. — Tudi kristavec je znana strupenica. V Evropo so ga baje prinesli cigani, ki so uganjali čarovnije z njim. Znan je bil že Grkom. Na Nemško so prinesli baje prvo sliko kristavčeve v 17. stoletju in šele v 18. stoletju so ga jeli rabiti v zdravilstvu. Tudi belinov strup je podoben atropinu, tudi tega uživajo ptice, ne da bi jim škodoval. — Strupena je tudi zelena krompirjeva nat; zelene jagode in star krompir vsebujejo solanin. Kadar klije krompir, je naravnost strupen, treba je izrezati oči in odliti prvo vodo, ko je prevrela. Vse, kar je zeleno na krompirju je potrebno izrezati. — Nezdrava je baje senca divjih kostanjev, praska, povzročena od akacijinega trna, se gnoji silno rada. Lepi kokorek ima gomolj, ki je precej strupen, če je kuhan in prepečen, ne škoduje. Najbolj varno hodi, kdor ne deva v usta, česar ne pozna; ne vemo vselej, od česa se redimo, pa tudi tega ne vemo vselej, s čim smo se pregrešili zoper svoje zdravje.

"Piknik".

Ko smo prišli v Ameriko, smo prvič slišali besedo "piknik". Piknik pomeni zabavo na prostem. Amerikanci smatrajo, da je beseda piknik ameriškega izvora. Piknik v ožjem pomenu besede pomeni, kakor že rečeno, zabavo na prostem, kjer vsak udeleženec prispeva svoj del v jedilih in pijači. Prvotno je pomenil piknik zabavo ožjega kroga znancev in prijateljev, kjer ni bilo nobene vstopnine in je vsaki sam prinesel s seboj jedila in pijačo, ali pa so zložili skupaj denar in nakupili reči, katerih niso mogli prinesiti s seboj.

Ampak beseda "piknik" je francoskega izvora. "Pique-nique" je francoska beseda in označuje privatne zabave, ne na prostem ampak v stanovanjih, pri katerih vsaka udeležena stranka prispeva svoj delež.

Rockefeller ima milijardo dolarjev in nobenega resničnega prijatelja. — E. V. Debs.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

NEKAJ SLIKE O SVOBODI IN NAPREDKU.

IZ MARYLANDA. — Iz upravnništva "Proletarca" sem prejel pismo, v katerem me vprašajo, če ne bi mogel pridobiti kaj naročnikov v tem kraju. Moj odgovor je kratek: Ne, ni mogoče! Pisal bi lahko o enakih in podobnih težavah, kakor jih opisuje pisec pod imenom "Navaden agitator" v Proletarcu. V 817. številu je pisal, kako je bila soproga nekega delavca nasprotna, da bi se naročil na Proletarca, ampak tukaj so tudi drugi vzroki.

Maryland je dežela, ki spada pod zvezdno zastavo in konstitucija Zedinjenih držav bi imela veljati tudi za tukajšnje kraje. Ali pri nas so delavske organizacije prepovedane, ne sicer v kakih posebnih postavah, ampak zavedni delavci, kolikor jih je, so terorizirani do skrajnosti in tako je svobodno gibanje onemogočeno. So mesta, kjer je vsaj nekaj organizacijske svobode, ampak jaz se ne nahajam v takem kraju. Kar se tiče naših ljudi, bom tudi kratek. Medtem, ko so se v starem kraju vsaj nekaj naučili, so tu enaki, kakor so bili tista leta od 1900 do 1913, ko so zapustili rojstni kraj in prišli v Ameriko za bogastvom in srečo, pa so našli pekel in še danes niso spoznali, da so v peklu in do bogastva in sreče v njemu nikdar ne bo. Naprednih listov v teh krajih ne dobiš, razun Prosveto, toda še ta se ljudi ne prime. O Proletarcu vedo, da je silno "brezverski" list, ki ga izdajajo tisti nevarni prekucuhi — kako se jim že pravi — s-s-s-ocialisti, ampak ga ne čitajo ker niso nanj naročeni; če bi si tudi polomil noge, bi jih ne pridobil za naročnike. Bolj razširjeni pa so tukaj "delavski" listi, ki jih izdajajo kutarji v Chicagi in šifkartaši v New Yorku.

Rad bi kaj storil za razširjenje našega socialističnega glasila Proletarca. Saj sem se že v starem času potil po križevi poti agitatorja. Tukaj sem že skušal, pa sem dobil sovražne duše in za moja prigovarjanja gluha ušesa.

Bil sem že precej po svetu. Pravijo, da so v Južni Ameriki ljudje zelo nazadnjaški. Bil sem med njimi in občeval z različnimi ljudmi. Dasi so njihove tradicije in nazor drugačni od naših po severni Ameriki in v evropskih deželah, sem z njimi vendar lahko izhajal. Bili so pristopni argumentiranju in to je glavni pogoj, če hočeš pri agitaciji kaj pozitivnega doseči. Tukaj tega pogoja ni, torej se tudi ne da ničesar doseči.

Ne rečem, da smo brez naprednjakov. Po naselbinah se najdejo tiste vrste napredneži, ki "v cerkev ne hodijo" in zabavljajo čez "farje". V srcu in v duši pa so eni izmed njih še bolj reakcionarni in nazadnjaški, kakor tisti, ki mislijo, da žive po cerkvenih postavah. Ti naprednjaki ničesar ne čitajo.

Nemalo sem jim v raznih naselbinah že prigovarjal, naj se naroče na list in imel sem navado čakati, da se je rojak, pri katerem sem bil, sam pohvalil z naprednostjo. Toda kakor hitro sem izrekel svoj predlog, ga je naprednost minila. "Imam že tako preveč listov; saj ni nič v njih, pa tudi časa nimam, da bi jih čital..."

Spominjam se na anekdoto, ki mi jo je pravil rojak. Bilo je leta 1913 v starem kraju. Župnik klerikalne šole je bil pri pridigi in v spovednici strahovit agitator za klerikalno časopisje in seveda pobijal klerikalni tisk. Pri spovedovanju jih je izpraševal, katere liste so naročeni, pa so mu pojasnjevali, da so različne liste, seveda tudi na neklerikalne. Duhovnik se je razsrdil, pa pričel učiti ljudi, da če imaš poln katoliških listov tudi nekatoliške, je to isto, kakor bi vezal v šopke cvetlice koprive in razen plevel, ni kakor če bi polagal živini travo pomešano s kromem. Omenjam ta dogodek radi tega, ker sem mislil, da bi mogli delavci vse čitati in primerjati argumente z drugimi ter pri tem misliti s SVOJO glavo. Ko se čitatelj nauči misliti, si zna SAM izbrati čtivo. Njegov razum se bo dvigal, ne pa stal pod ničlo.

Ne bom se podpisal, niti nisem dal na naslov dopisa naselbine, iz katere ga pošiljam. Zlobnih ljudi je veliko, ki so pripravljeni vršiti službo špijonov brez plačno. Nočem postavljati v nevarnost svoje službe, kajti človek mora jesti, in včasih pride v razmere, ko mu selitev ne kaže, razun če pride na črno listo. Upam, da ne bo zmerom tako. Kolo časa se vrti in kar je sedaj še spodaj, potlačenega in brezpravnega, bo prišlo enkrat na vrh. — *Delavec.*

JAČAJMO SOCIALISTIČNE ORGANIZACIJE!

SHEBOYGAN, WIS. — Zasledujoč aktivnosti slovenskih sodrugov po raznih naselbinah, vidim, da v socialistično gibanje med nami jača. Glasovi, ki prihajajo o delovanju klubov, so povoljni. Obstoječi klubi postajajo živahnejši in novi se ustanavljajo.

Kriza, ki je prišla v ameriško socialistično gibanje radi splošnih zmešnjav med vojno in po vojni, se počasi umika. Sodrugi, ki so bili radi nesoglasij med vodilnimi faktorji v delavskem gibanju razočarani, ali pa niso vedeli kam naj se obrnejo, da bodo na pravi poti, so se po dolgih izkušnjah lotili dela zopet v socialistični stranki; vstopili so v vrste aktivnih borcev, da nadomesto zamujene korake in popravijo storjene napake.

Stati ob strani in kritizirati ni način za pojačanje socialističnega gibanja. Biti aktiven in popravljati kar je napačnega z vztrajnim delom, to je edini način, ki vodi do uspehov. In zdi se mi, da so slovenski delavci, kateri hočejo delati za socializem, osvojili zadnje pravilo. Iz paisvnosti se vračajo na polje sicer počasnega, toda konstruktivnega dela. Vsaka nova postajanka J. S. Z. pomeni novo silo v vrstah socialističnega dela, novo četo v socialistični armadi.

Tudi v Sheboyganu smo že dalj časa razpravljali o ustanovitvi socialističnega kluba. Z argumentiranjem in s pripravljanjem terena smo končno prišli tako daleč, da je bil prvi sestanek za ustanovitev kluba mogoč. Vršil se je dne 6. maja v Mlakarjevi dvorani. Priglasilo se je sedemnajst ustanovnih članov. Sklenili smo pridružiti klub k Jugoslovanski Socialistični Zvezi, v kateri je dobil tekočo številko 235.

Upam, da se bo članstvo našega kluba v doglednem času potrojilo. Spoznal sem, da je v Sheboyganu

in veliko rojakov, ki simpatizirajo s socialističnimi idejami, nekateri več nekateri manj. Vsem tem se sedaj sudi prilika, da postanejo člani socialistične stranke. Delavci, izven organizacije ne štejejo ničesar. V organizaciji ste sila! Pokažite, da ste res razredno zavodni delavci in organizirani bojovníki za socializem!

Ni dovolj, da samo simpatiziraš s socialističnim gibanjem. Ako bi vsi samo simpatizirali, ne bi bilo na svetu prav nobenega delavskega gibanja in kapitalizem bi imel toliko časa, da bi se zrušil in z njim bi se trčila človeška družba, ker ne bi imeli ničesar, kar bi moglo naslediti kapitalizem. V današnji družbi štejejo samo organizirane skupine. Nobena armada ne more korakati k zmagi, ako je desorganizirana, ako je šibka, neenotna in brez pravega programa in načrta. Neorganizirano delavstvo je taka desorganizirana armada, zato dobiva samo udarce od tistih, ki se zavedajo važnosti organizacije, in ti so kapitalisti.

Besedne so besede našega velikega borca E. V. Debsa, ki je dejal, da bomo dobili socialistični sistem, kadar bo delavstvo zanj dozorelo, kadar bo sposobno, da si ga izvojuje.

Ako bi se dogodil čudež (ki se ne zgodi), da bi se znanli jutri zjutraj v socialistični družbi, bi jo radi delavske nesposobnosti in nezavednosti že do večera izgubili, ker bi ameriški kapitalisti znali izvesti nedelne mase v svojo past.

Nad pet let se že bore zavedni delavci Rusije, da shranijo ogromno deželo, revuciji, kar v prvi vrsti pomeni, da ne pade nazaj v roke carskim in kapitalističnim reakcionarjem. Kajti že to zahteva velikanskih naporov. Kar pa se tiče socialističnega gospodarskega sistema, to je vprašanje let in pa generacij, ki morajo dozorevati zanj. V Rusiji so delavci toliko za boljše, da je vlada njihova, medtem ko so po drugih državah večinoma na krmilu kapitalistične vlade. Nikjer na svetu ni torej danes še idealne družbe, nikjer listega blagostanja, ki bo mogoče samo pod socializmom, ki pa mora biti splošen, kajti uvesti ga samo v eni deželi ne bo mogoče. Zato bo socialistični sistem prihajal korakoma, proporcionalno v vseh deželah enako, ali če ne že v vseh, vsaj v tistih, od katerih je največ odvisno, da pride končna socialistična svetovna preuredba.

Gospodarski razvoj iz kapitalizma v socializem je počasen. Bil bi hitrejši, ako bi se delavstvo hitreje učilo. Toda delavstvo se ne uči in mesto da bi posvetilo več pozornosti svoji vzgoji, se rajše udaja frakcijskim bojem in iskanju novih programov, kakor da se programi sami na sebi tisto, kar bo izvršilo preobrat. Divji izbruh čene delavske struje na drugo zavirajo pohod delavskega razreda v socializem. Ampak delavstvo se vendar uči in pri tem spoznava škodljivost nestrpljivih metod, ki mesto da bi vodile proletarijske mase v solidarnost, jo razdvajajo. In tako bo delavstvo, kadar bo v dovolj veliki meri spoznalo škodljivost razdiralne taktike svojih vodij, z njimi pomalo in si našlo boljše, sposobnejše moči.

ANTON ŽAGAR, organizator.

DETROITSKIM SODRUGOM.

Seje slov. socialističnega kluba št. 114, JSZ., se vrše vsako četrto nedeljo v mesecu v Hrvatskem domu, 1123—31 Kirby Ave., ob 9. uri dopoldne.—Na dnevnem redu so vedno važne stvari, ki se morajo rešiti. Udeležite se teh sej polnoštevilno in pripeljite seboj svoje prijatelje. — Učvrstimo našo postojanko s tem, da ji pridobivamo novih članov. — Organizator.

E. V. Debs v Pittsburghu.

SYGAN, PA. — Kmalu bo tu 30. maj, praznik klanja grobov, spominski dan, ali pod kakršnimkoli imenom je že znan med ljudmi. Prirejajo se spominske slavnosti na pokopališčih, nekatera društva izrabijo prosti dan za veselice, nam pa je dana prilika na 30. maja obhajati DAN ŽIVIH!

V sredo 30. maja ob 2. popoldne bo v Motor Square Gardnu, East Liberty, v Pittsburghu nastopil na velikem socialističnem shodu sodrug Eugene V. Debs. Vstopnina je za rezervirane sedeže \$1.10 in 85 centov, za druge sedeže 55 centov. Vstopnice v prodaji se dobe v uradu soc. stranke, 237 5th Ave., Pittsburgh, Pa. Kdor more, naj si vstopnico preskrbi prej, komur pa je to nemogoče, naj pride pravočasno v dvorano kjer bo kupil vstopnico.

Sodrug in somišljeniki, naši nasprotniki delajo z vsemi silami proti nam in ravno tako se moramo mi strniti skupaj in se boriti z vsemi našimi silami proti sovražniku. Shod dne 30. maja naj bo velikanska manifestacija socialistične misli v tem okrožju. Pojdimo vsi na shod našega velikega boritelja, da ne bo njegov glas donel praznim stenam, kajti namenjen je nam, ker ga potrebujemo mi.

FRANK URSICH, tajnik kluba št. 13, JSZ.

Nekoliko odgovora veleučnemu M. W. Papi.

MILWAUKEE, WIS. — Poleg drugih listov čitam tudi "Del. Slovenijo". V izdaji z dne 4. maja t. l. sem se zagledal v dopis, ki ga je spisal neki M. W. Papa. Dopis sam na sebi seveda ne zasluži, da bi se človek zagledal vanj. Ampak dopis ki ga imam v mislih, je višek predrznosti in pokvarjenosti, ki je objela karakterje "ala papa".

Ne bi se oziral na omenjeni dopis, ako ne bi pisec napadal tudi socialistične stranke in izlival gnojnico na vse socialiste brez izjeme. Strašno veselje ima nas nazivati "žolti socialisti", menda zato ker ne sledimo provokatorjem v službi "justičnega" departmanta in privatnih detektivskih agencij, kakor so bili Balanov, Morrow in drugi, nadalje zavajalni vodje, n. pr. Fraina, A. Stoklitsky itd., ki so se omadeževali s prodajanjem buržvaziji, kateri so služili pod krinko revolucionarjev v delavskem gibanju.

Kako slabotno je njihovo stališče v napadnju na ameriške socialiste, je dokaz v tem, da so jim za argument osebe kakor Scheideman, Noske in Kristan, katerih se poslužujejo v vsakem stavku. Vprašam vas, kaj pa imajo ti ljudje opraviti z ameriško socialistično stranko?

Ako bi tudi bili še taki grešniki, njihovo delovanje nima z ameriško socialistično stranko nobene zveze. Ona je hodila svoja pota, kakršna si je začrtala za svoje aktivnosti in stališče v tej deželi, neglede, kaj počne Scheideman in drugi, katere nam na tako bedast način predbacivate.

Kar se tiče Kristana, mi je znano, da so ga tisti, ki ga danes najbolj blatijo, leta nazaj najbolj častili, ga vabili na shode in ga slavili kot največjega jugoslovanskega socialista. Informiral sem se, da E. Kristan ni več član J. S. Z. Prenehal je biti njen član, ko se je umaknil iz aktivnega življenja v Ameriki in se podal v Jugoslavijo.

Zasledoval sem njegove aktivnosti in zasledovali so jih drugi. Ni bilo takšno, kakor ga mu predbacivajo dancs Pape in Fisherji ter trabantji v reakcionarnih vrstah. Ako bi bilo, ne bi imel toliko pristašev. Pisec

tega dopisa se s tedanjo taktiko J. S. Z. ni strinjal. Ni bil pridružen niti ampak direktno stranki. Zveza je storila napako s tem da je odstopila od socialistične stranke, toda se je po prizadevanju sodrugov zopet povrnila nazaj in napaka je bila s tem popravljena.

Ni je akcije na svetu, v kateri bi se ne napravilo prav nobenih napak. Papež v Rimu jih dela in tudi naši "papeži" (kot g. Papa, kar tudi pomeni papeža v hrvaščini) jih delajo, pa še koliko! Delati napake ni težko. Popravljati jih ni tako lahko. In ker jih J. S. Z. popravlja, se ji nima ničesar očitati, kajti kar je bilo storjeno se ne izbriše, popravi pa se lahko.

Da je J. S. Z. na pravi poti, nam dokazuje dejstvo, da njeno članstvo narašča in da se število Proletarčevih naročnikov širi. Naše vrste se množe in to nam daje pogum in več energije za delo. Bevskanje raznih "papežev" gre le nam v korist.

Pod besedo "enotna fronta" skrivate mahinacije za rušenje sloge v delavskih vrstah in vaše "rrrevolucionarstvo" je le krinka, izpod katere stresate fraze in blatenja za beganje delavstva.

Primerja se nas s Scheidemani, imenuje se nas žolte socialiste Nosketovega kalibra in ne vem kaj še vse.

Menda je temu modrijanu znano, da je soc. stranka Amerike zavzela na svojem zboru l. 1917 protivojno stališče in ostala ves čas zvesta principom mednarodnega socializma. Ako se je kaj zanimal tista leta za delavsko gibanje, mu je lahko znano, da so se strankini voditelji in mnogi drugi člani žrtvovali za delavske interese, da so bili preganjeni, vlačeni po ječah, tirani pred sodišča in obsojeni na dolgoletne zapore, da je bila socialističnim listom, kot je Call in Leader, odvzeta pravica drugega poštnega razreda, da ga je pošta metala proč in z vsakojakimi zaprekami napravila socialističnemu tisku na tisoče in tisoče dolarjev škode. Tisti čas so naši komunisti bili še pri stranki ter vedoma podpirali žolti socializem, kakor ga sedaj imenujete. Največ pa bo menda takih komunistov, ki niso še nikdar ničesar storili za delavsko gibanje in so postali radikalni šele zadnje čase. Kakor slama so zagoreli in istotako hitro shlapovali.

Se našega starega boritelja Debsa nesramno napadate po vašem časopisju, in vendar bi lahko vedeli tudi vi, da je storil več za delavsko probujo, kakor vsa banda okoli Radnika. Sramujte se načina, katerega se poslužujete v boju proti značajnim, poštenim delavskim borcem.

Velikan "pa-pa" je v omenjenem dopisu nekaj jecljal o socialistih v Jugoslaviji, na svoje komunistične bratce pa je čisto pozabil. V dopisu bi bil lahko povedal, da so se vročerkvni komunisti združili z "desnimi" socialisti in klerikalci ter šli skupaj v volilni boj za ljubljanske mandate in da so pozneje zopet napravili kompromis za volitve v skupščino. Menda niso delali kompromisov zato, da bi si pridobili kakšne stolčke, kajne, g. pa-pa?

Pred klerikalno-komunistično kombinacijo jugoslovanska buržvazija gotovo nima strahu. In potem, zakaj se ne omenja tistih bivših komunističnih poslancev, ki so postali pristaši Pašičeve in drugih kapitalističnih strank in pri zadnjih volitvah kandidirali na njihovih listah, — pa oni se menda niso prodali za judežve groše, kajne g. pa-pa?

Mogoče je in dogaja se, da se najdejo v organizacijah kakor v poklicih in povsod poleg vzornih, značajnih, tudi slabi, neznačajni ljudje. Ali niso pomagali vašo stranko organizirati vladni agenti? Ali niso bili Palmerjevi progoni predpripravljeni po njegovih de-

tektivih, ki so bili v organizacijah kot radikalec? Ali ni justični oddelek vedel za vsak korak vaše stranke, ali niso agentje provokatorji zavzemali odgovornosti mesta v vaših odborih? Če so si hoteli ohraniti službe, so morali hujskati in to so spretno vršili, dokler ni postala vsa stvar do skrajnosti pretirana, zavodna in končno razkrinkana.

Razumljivo je, da je vašemu časopisju nerodno in neprijetno priznati resnična dejstva, zato jih skriva in zavija. Zakaj noče noben vaš list priobčiti o tančnega zapisnika michiganske obravnave? Vaša pristašem bi postala potem marsikaj jasno, kajti če ja od nas kdo kaj pojasnjuje, se nas nahruli s "provokatorji" in žoltimi socialisti. Tako ste naučili tiste, ki vam slede ampak sami priznavate, da stvari ne gredo več tako kakor so šle. Razočaranje, kajne?

Kapitalistične agencije za vzgajanje provokatorjev so hotele eno organizacijo, katere bi jim služila za pretevo vprizarjati progone in z njimi rušiti vse delavsko gibanje, komunistično, socialistično in najsko enako. Te kapitalistične mahinacije so prišle tako daleč, da so pričeli nekateri uredniki in njihovi sotrudniki v kapitalističnem časopisju svariti denarne barone, naj prenehajo s to taktiko.

Dolžnost pravega delavskega lista je pisati resnico, ne pa jo skrivati za kulise. Vsem lažnim prepričkom je treba povedati naravnost v obraz, da so iluzorji v delavskem gibanju in jih je treba razkrinkavati. Sicer pa se sami razgaljajo.

Mi smo za enotno fronto, za solidarnost delavskih vrst, kajti le s skupnimi močmi se bomo mogli otresti verig meznega suženjstva, toda predno bi solidarnost mogoča, se je treba otresti raznih Del Fisherjev in "papežev".

Z gnojnico se ne širi razredna zavest, z nadutostjo se ne vzgaja delavskih mas. Tisti, katere dičijo take čednosti, so odgovorni za razdruženost delavskega gibanja in zato pride prav gotovo čas, ko bodo delavci z njimi obračunali in jih pometali razgaljene na staro šaro. — *Eden od "yellow"*.

IMEJTE USMILJENJE Z NAMI.

AUBURN, ILL. — Ker ni bilo v Oklahomi, kjer sem bil preje, pravih izglede, da bi si mogel služiti vsakdanji kruh, sem jo odkuril v Illinois. Nad dva meseca sem iskal delo. Mislim, če bi iskal v Južni Ameriki ali v Južni Afriki toliko časa demante, bi jih gotovo lažje našel kakor pa v Ameriki delo. No, delo sem "našel"; tri dni na teden se veselim te najdbe, druge dneve počivam, kakor mi je ukazano. Zasluiš toliko, da se živi. Ta prokleti sistem nas preganja v življenje, enkrat ene enkrat druge, da je res krič Eviti, umrje pa človek tudi nerad. Saj se še papeji škofje branijo smrti, katerim so nebesa gotovo zagurana, delavcem pa obetajo pekel, kjer se bomo baje še bolj žgali kakor tukaj. Zato pa odhod v pekel onkraj groba odlašamo, če se le da. No, včas, ko v premogarji mučijo pod zemljo, se jih kar na debelo pošlje še nižje doli "na drugi svet."

Se bi se dalo prestajati, ako ne bi bilo toliko nevednosti. V tem kraju živi precej slovenskih družin tudi samcev. Poskusil sem že z agitacijo za Proletarca, ki je tukaj zelo nepoznan. Vse moje govorjenje ni nič izdalo. Veste, Kristan je "ogoljufal J. R. Z. na \$60,000", zato pa berejo ljudje samo šifkartaski "Glas Naroda", ki je edino pravi delavski list. Zamanj pripoveduješ nekaterim ljudem, da so računi objavljeni, da je vsak izdatek zabeležen, da imajo lumparski list

interese v tem, da blatijo poštene delavske liste. "Na, tukaj beri v "Glasu Naroda", kakšni lumpje so socialisti." Jaz, ki berem Proletarca, sem zaslepljen, ampak tisti, ki čitajo šifkartaško, glasilo, pa niso!

Napredni smo vsi od prvega do zadnjega. Meni da ni rojaka, ki bi se prišteval k nazadnjakom. Najnaprednejši so klerikalci, kjer jih je kaj; drugi, skoro celo tako napredni so svobodomiselci, ker "ne podpirajo farjev", tretji v vrsti so socialisti ki nikamor ne ugodajo in so tako "narboljši" socialisti, in zadnji med naprednjaki smo mi, revčki, organizirani socialisti. Imejte usmiljenje z nami! — K—y.

Izgovori in opravičevanja.

DETROIT, MICH. — Ker se sedaj pred zborom L. S. Z. razpravlja med drugim tudi o obliki Proletarca, hočem tudi jaz napisati svoje mnenje. Mislim, da so izgovori o obliki lista, češ, da se radi nje ne more tako lahko agitirati, neumestni. Oblika sama na sebi je nedolžna. Kadar sodrugi sami nič ne naredimo za list, je vsak izgovor dober. Izgovor, katerega bom tukaj navedel, po mojem mnenju nekoliko drži; krive so namere v kakršnih živimo, v precej veliki meri pa smo tudi sami krivi. Kar se tiče razmer, mislim tole: Kadar se slabo dela, imamo mi malo več časa za agitacijo, toda ljudje drže denar vsled negotovosti kedaj dobe delo ali kedaj ga izgube, če so toliko srečni, da ga še imajo. Kadar se pa dobro dela, tedaj smo tako zaposleni, da se malekdo zmisi iti na agitacijo za naročnike.

Oblika Proletarca je dobra taka kot je in želeli bi, da bi taka ostala.

MATH URBAS.

O priredbi waukeganskega soc. kluba.

Zadnjo nedeljo so pod avspicijo soc. kluba št. 45 uprizorili diletanšte dram. odseka kluba št. 1 v Narodnem domu Cankarjevo dramo "Kralj na Betajnovi". Okoli tri sto oseb je posetilo predstavo.

V programu je bilo naznanjeno, da se prične igrati ob 3. Pričela se je pol ure pozneje. Zaposnitev je pripisati deloma občinstvu, ki je pričelo polniti dvorano malo pred 3. uro, in pa govorom, ki so se vršili pred igro. Spored je otvoril s. M. Judnič, ki je predstavljal s. Chas. Pogorela in nato F. Zajca, ki sta imela kratke agitatorične govore. Glasbene točke je izvajal tamburaški zbor.

Dramski odsek je uprizoril dramo "Kralj na Betajnovi" dne 1. aprila v Chicagi in z istim osobjem razen par izjem jo je ponovil dne 20. maja v Waukeganu. Igra sama, kakor igralci, so bili v Proletarcu že opisani, zato se tu ne bom spuščal v podrobnosti. Rečem le toliko, da je bila igrana v Waukeganu boljše kakor v Chicagi. Ako bi jo še parkrat ponovili, bi bilo igranje že dovršeno.

Občinstvu je predstava ugajala, kar se je videlo iz aplavzov po vsakem dejanju pa tudi med igranjem. Boljše bi bilo, da bi se občinstvo vzdrževalo ploskanja med igranjem, ker moti igralce.

S kooperacijo obeh klubov je bila priredba zaključena v splošno zadovoljstvo vseh.

Opazil sem, da so med dejanji sodrugi in sodruginje pridno prodajali socialistično literaturo iz Proletarčeve založbe. Ta način je vreden posnemanja, kajti na priredbah socialističnih klubov bi bilo vselej potrebno odbrati nekaj sodrugov in sodruginj, ki bi širili literaturo in nabirali naročnike našim listom.

Klub št. 45 v Waukeganu se je pred kratkim reorganiziral. Po številu ni velik, toda kolikor ima članov so delavni, kar se je videlo na nedeljski priredbi. Moški kot ženske so bili ves dan zaposleni in ker je bilo dela za člane preobilo, so priskočili na pomoč tudi somišljeniki.

Kulturne priredbe, združene z agitatoričnim delom, so eni izmed mnogih načinov za širjenje naše propagande. Želeli je, da se v našem okrožju večkrat združi nekaj klubov za skupne priredbe, kajti moralni uspeh je na ta način večji. — K.

"Vse po starem."

CLEVELAND, O. — Slavnost polaganja vogelnega kamna za Slov. nar. dom, ki se je vršila v sredi meseca aprila, je za nami. Navdušenja je bilo obilno, imeli smo veliko parado, društva so razkazala svoje zastave, ljudje narodne noše kateri so jih imeli, drugi svoja praznična oblačila, govoril je župan, dva predsednika naših jednot, odborniki S. N. Doma in tudi neki odbornik clevelandske slovenske banke, ki je velikodušno poklonil na narodni altar \$500. Če bi jih bil dal Janko Sitneš, ne bi bilo toliko navdušenja, kajti jaz sem samo sitnež, ne pa bankir, ki je tudi v našem mestu prominentna oseba, pa bil bankir dr. Seliškar ali pa kdo drugi z irskim, nemškim ali poljskim imenom. Denar te napravi čislana in ljudje ti ploskajo, ne zato ker si velik, učen, požrtvovalen, ampak zato, ker si bankir, see.

Po slavnosti so se ljudje razšli in pričelo se je staro, monotono življenje. Tudi koncert soc. pevskega zbora Zarja je bil na programu tisti večer kot samostojna prireditev. Mislim sem, da bo kdo kaj poročal, kdo, ki ima pojem o koncertnih priredbah. Ne vem, zakaj se ne bi v taki naselbini kakor je naša dobil kdo, ki bi se potrudil poročati o kulturnih priredbah v slovenske liste. Saj imamo rojake, ki se razumejo na glasbeno umetnost in napredni so tudi!

Poročano je bilo že, da je collinwoodska zadružna prodajalna odprla svojo podružnico v naši naselbini. Eni so se zanjo navdušili, drugim je v napotje. Včasih govorimo o nazadnjakih in naprednjakih. Ampak težko je reči, kje se prično eni in drugi. Najdete oboje med tistimi, ki se prištevajo k naprednjakom in med tistimi, katere se smatra za nazadnjake. Medsebojnega "špetira" imamo torej veliko, in če bi se ga moglo kam kaj posoditi, bi to radevolje storili, pa bi ga nam še ostalo več ko preveč.

V kampanji za pridobivanje naročnikov Proletarcu smo bili nekam počasni. Morda bo v bodoče malo boljše. Naš znanec Gorjup, ki se je povrnil iz zapada, se je lotil agitacije in napravil uspeh, istotako nekateri drugi agitatorji za naš tisk. Gorjup pravi, da najbrž ne ostane tu. Navadili smo se zanašati v prvi vrsti nanj v agitaciji za Proletarca. Ampak kljub naši počasnosti bomo skrbeli, da ne bomo med zadnjimi. Med prvimi pa ne bomo, vsaj za en čas ne.

V Chicagi imate čudne nemire. Talate denar in plačujete z njim dolgove, kar se ne dopade vsem. Tudi ena miza (tako se nekaterim tukaj zdi) je preveč begala po vašem mestu. Vi se morate ravnati tako, da boste vsem ustregli. Ako ne, boste vedno zgubili nekaj naročnikov. "Press" ali "Dealer" že lahko počenjata kar se njima poljubi, ampak pri Proletarcu morate paziti, da boste dolgove plačevali ne da bi iskali pomoči v kakih fondih, pa tudi mize imejte na enem mestu. — Janko Sitneš.

SEZNAM DELEGATOV ZA ZBOR J. S. Z.

Št. kluba

1. Chicago, Ill. — Frances A. Tauchar;
 2. Glencoe, O. — Nace Žlemberger;
 4. LaSalle, Ill. — John Rogel.
 10. Forest City, Pa. — Harry Stanich;
 13. Sygan, Pa. — Lawrence Kauchich;
 20. Chicago, Ill. — Milan Slavich;
 22. Chisholm, Minn. — Joseph Bavetz;
 27. Cleveland, O. — Andrew Bogatay;
 32. West Newton, Pa. — John Svetek;
 37. Milwaukee, Wis. — Albert Hrast;
 41. Clinton, Indiana. — John Škof, namestnik John Juvanc;
 47. Springfield, Ill. — Joseph Ovca;
 69. Herminie, Pa. — Anton Zornik;
 114. Detroit, Mich. — Louis Urbancich;
 128. Nokomis, Ill. — Lukas Groser;
 157. Gros, Kans. — Chas. Pogorelec, zastopnik;
 175. Moon Run, Pa. — Lukas Butja;
 181. Lloydell, Pa. — Martin Bajec;
 184. Lawrence, Pa. — Louis Britz;
 210. Detroit, Mich. — Milan V. Lucich;
 213. Carlinville, Ill. — Anton Blasich;
 224. Pullman, Ill. — Frank Benchina;
 225. Avella, Pa. — Martin Kaučič.
 228. Pursglove, W. Va. — John Vitez;
 230. Library, Pa. — Mike Primožič.
 231. Johnston City, Ill. — John Shum.
 232. Barberton, Ohio. — John Jerep.
 235. Sheboygan, Wis. — John Zupancich.
- Bratski delegatje, poslani od društev, ki prispevajo v "Pomožno izobraževalno akcijo JSZ."

Št. društva

1. SNPJ., Chicago, Ill. — Frank Zaitz;
16. SNPJ. Milwaukee, Wis. — Albert Hrast;
102. SNPJ., Chicago, Ill. — Mary Kovach;
344. SNPJ., Sheboygan, Wis. — John Supancich;
388. SNPJ., Pursglove, W. Va. — John Vitez.

Zborovanje delegatov, članov eksekutive JSZ. in referentov prične v nedeljo 27. maja ob 9. dopoldne. Bodite točno na mestu zborovanja. Glede stanovanj se obrnite na Chas. Pogorelec, 3639 W. 26th St.

Prostor zborovanja: Kafkova dvorana, 3824 W. 26th St. Vhod v dvorano z Avers Ave.

Izmed najvažnejših dogodkov tega leta v jugoslovanski javnosti v Ameriki bo zbor Jugoslovanske socialistične zveze, ki se vrši koncem meseca maja. Tiče se nas vseh, torej se vsi zanimajmo zanj.

Naročajte "The New York Call", najboljši socialistični dnevnik. Naslov: The New York Call, 112 Fourth Ave., New York, N. Y. — Naročnina: celo leto (dnevna in nedeljska izdaja) \$12.00; za pol leta \$7; za tri mesece \$4; za en mesec \$1.50. Najboljše urejevan delavski list na vzhodu Zedinjenih držav.

Dnevni red za zbor J. S. Z.

ki se vrši v dneh 27., 28. in 29. maja 1923 v Kafkovi dvorani, 3824 W. 26th St. (vokal 26th St. in Avers Ave.). Pričetek zborovanja v nedeljo 27. maja ob 9. dopold.

A.

1. Otvoritev zbora po gl. tajniku J. S. Z.
2. Volitev odbora za pregledanje pooblastil (po članov in gl. tajnik).

B.

Konstituiranje zbora:

1. Pravilnik.
2. Volitev predsednika in podpredsednika.
3. Volitev dveh zapisnikarjev.

C.

Referati:

1. Poročilo gl. tajnika o delu in stanju J. S. Z. od zadnjega zbora.
2. Poročilo sekcijских odborov:
 - a) za slovensko sekcijo poroča Philip Godina;
 - b) za srbsko sekcijo poroča Milan Luchich.
3. Literatura in tisk: Poročajo uredniki svednih glasil:
 - a) za Proletarca poročata Zajec za uredništvo Pogorelec za upravnistvo.
 - b) za Budućnost poroča Milan Luchich.
4. Internacionala, poroča Joško Oven.
5. Izobraževalna akcija, poroča Frank Aleš.
6. J. S. Z. in jugoslovansko vprašanje, poroča Frank Zaitz.
7. Gibanje za federativno politično stranko ameriškega delavstva, poroča Frank Petrich.
8. Socialistična agitacija v unijah in drugih organizacijah, poroča Charles Pogorelec.
9. O združništvu, domovih in gospodarskih vprašanjih, poroča F. S. Tauchar.
10. Socialistična propaganda med ženstvom, poroča Mary Udovich.
11. O naseljevanju in tozadevnih zakonih, poroča Jos. Zavertnik st.
12. Kulturno delo klubov J. S. Z., poroča John Olip.
13. Načelna izjava in pravila, poroča odbor treh: Petrich, Zajec in Kokotovich.
14. Razno.
15. Razpust zbora.

Na delo, sodrugi, da bo naš zbor opravljen z odrom na bodoče naše delo kolikor mogoče temeljito!

LAWRENCE, PA.

Seje socialističnega kluba št. 184, JSZ., se vršijo vsako tretjo nedeljo v mesecu ob 1. popoldne na Lawrence, Pa. — J. Terčelj, tajnik.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Ker je v tej izdaji primanjkovalo prostora, je nekaj dopisov izostalo. Priobčeni bodo v prihodnji izdaji.

BANKET V POČAST DELAGATOM ZBORA J. S. Z.

V nedeljo 27. maja ob 8. zvečer priredi socialistični klub št. 1, J. S. Z., banket v počast delegatom zbora J. S. Z. v Kafkovi dvorani, 3824 W. 26th St. Vhod v dvorano z Avers Ave. Vstopnina \$1.10. Na programu govori, pevske in godbene točke. Navzoči bodo poleg jugoslovanskih tudi češki, ameriški in italijanski sodrugi.

Vstopnice se dobe v uradu Proletarca in pri posameznih sodrugih kluba št. 1. Vsi sodrugi in somišljeniki so nam dobro došli. Kdor se želi udeležiti banketa, naj si nabavi vstopnico najpozneje do petka zvečer dne 25. maja.

Vsi tisti sodrugi in sodruginje, ki prodajajo vstopnice za ta banket naj sporoče pripravljalnemu odboru do petka 25. maja koliko vstopnic imajo prodanih.

PRIPRAVLJALNI ODBOR.

Resničen dogodek.

Neko nedeljo popoldne, kakor večkrat, sem se podal v "kurjo vas". Vse večje slovenske naselbine v Ameriki so razdeljene na vasi, med katerimi zavzema lastno mesto "kurja vas". V Kurji vasi tisto nedeljo nisem imel posebne sreče. Ženske so bile dopoldne pri maši in gospod župnik so vzeli pri pridigi Proletarca na piko. V Kurji vasi pa so živeli večinoma zelo pobožni ljudje, dasiravno se niso bogve koliko ozirali na božje in pbsvetne postave, kakor je v vseh kurjih vaseh že stara navada.

Ko sem prestopil štirinajsti prag, sem dobil prvega naročnika. Utrudil sem se od pregovarjanja s sitnimi, od pijače navdahnjenimi ljudmi, in sklenil sem iti domov. Pot proti domu me je vodila mimo rojaka, ki mu je naročnina potekla, kakor sem videl iz naročniške liste, ki sem jo prejel od upravnistva. — Stopim še k njemu — sem si mislil. Vrata v kuhinjo so bila napol odprta; potrkal sem na leseno steno, ženski glas me je povabil naj vstopim. Bila je gospodinja, ki je pripravljala lunč. Pozdravil sem, ji povedal, da je danes zelo lep dan, kakor nalašč za sprehod, zato sem prišel malo okoli in se ji predstavil. Ni me poznala, in na vprašanje sem ji odgovoril, da sem tu šele par mesecev in da delam v tej in tej majni. Ob nedeljah pa grem malo okoli rojakov kot zastopnik Proletarca. Štiri dekletca, najstarejša je imela okoli dvanajst let, so prišle v kuhinjo in me radovedno ogledovale. Potem so odšle ven in se igrale naprej. Gospodinja je pripravila "lunch bucket" in devala vanj sandviče. "Naš dela tudi ob nedeljah," mi je pojasnjevala.

"Prišel sem, če boste obnovili naročnino," in prišel sem se pripravljati na nevihto.

Še predno sem končal stavek, je prišel gospodar iz spalne sobe. Najbrž me je čul. Obleden v "overalls", ki si jih je nagloma nataknil vrh spodnje obleke, se je usedel v kotu na stol. Videl sem ga prvič. Njegova suha postava je izgledala v preobširnih vrhnjih hlačah še bolj suha, njegova temna polt v mračnem kotu še bolj temna. Črni, tu pa tam malo posiveli lasje, so

bili razkuštrani, štrleči na vse vetrove. V naglici sem ga presodil: Ta človek je pustil v rudniku vse svoje življenjske sile.

"Ali delate tudi ob nedeljah?" sem vprašal.

"Da, delam ponoči pri sesalkah, vsaki dan dvanaest ur."

Vedel sem, da dobe to delo v prvi vrsti le prijatelji bosov ali pa pohabljeni rudarji, da se je kompanija odkrižala nadležne tožbe za odškodnino.

"Pravijo, da to ni prenapačno delo, samo dolge delovne ure so. In pa težko se dobi ..." sem po ne previdnosti bleknul.

"Jaz bi ga ne dobil, pa sem si pri delu pokvaril nogo in kompanija mi je dala to delo še predno sem prav ozdravil."

"Ali je noga sedaj zdrava?"

"Ne bo nikoli več."

"Morda ste me slišali, po kaj sem prišel —"

"Sem — jaz ga ne bi bil sam od sebe nikoli naročil. Zadnje leto je imelo društvo Sv. Štefana piknik pa me je dobil neki fant kakor si ti in ker mi le ni dal miru, sem plačal ... Sedaj sem bolj slabo pri denarju ... noga je slaba, pri delu sem zmirom na mokrem ... pred dvema leti sem vzel *homestead* v Kanadi. Moj brat je tam, letos v poletju pa bom šel tudi jaz tja. Majna ni več zame. Denar bom rabil. Jaz tako nič ne berem ... ona menda včasih kaj pogleda in mi pove. — Stara, plačaj mu, kolikor sem dolžan. — Saj vidiš, da mi je težko. Kar sporoči jim, naj mi list ustavijo."

Ogledoval sem tega moža, ki si je izpil življenje v rudniku za druge. Sedaj se tolaži s farmo, ki še dolgo ne bo farma. Vsakdo ima kakšno tolažbo.

"Če ti ne čitaš, pa jaz! Saj tako nimam druge zabave. In imela ne bova nič več in nič manj, če mu list plačam ali ne. — Za pol leta ti bom plačala." Šla je v spalnico in mi prinesla denar.

"Če misliš, da ti bo branje kaj prineslo, pa plačaj! — Stara, eno uro grem še v posteljo. Pokliči me malo prej kakor navadno." Odšel je v spalnico ne da bi mi rekel besedo v slovo.

"Ali bi pil skodelico kave?" me je vprašala.

"Ni se treba truditi."

Postavila je lonec na peč in mi pripovedovala:

"Vrag je, ko človek ne more nikamor. Tu sva že leta in leta, le on je bil parkrat na tisti farmi v Kanadi. Jaz pa sem zmerom tukaj. Ko bi človek še nič ne bral, saj bi bil kakor v puščavi. — Ali se ljudje radi naročajo na Proletarca?"

"Eni radi, drugi ne. Tisti, ki kaj razumejo in znajo razločevati med listi in listi, se naročajo ali obnove naročnino brez prigovarjanja. Z drugimi je pa križ."

"Veste, jaz sem sovražila socialiste kakor vraga. Vsako nedeljo sem tekla v cerkev — saj morda poznate tukajšnjega župnika. Rentatil je in menda še sedaj, čez socialiste in nič čudnega ni, ako so se nam gabili ti vrugu zapisani stvori. — Nekega dne prinese poštar Proletarca. Pogledam — bil je naš naslov in njegovo ime. Delal je podnevu. Ves dan sem se pripravljala, kako ga bom ozmerjala. Doživel je ploho, kakor sem mu jih še malo preskrbela. Izgovarjal se je, da so se naročili tudi drugi, da ga je agitator takorekoč prisilil. Vjezil se je in šel spat brez večerje. Togota me je minila in bilo mi je žal da sem ga tako užalila. Ampak za odpuščenje ga nisem prosila. List sem vrgla v peč. Drugo nedeljo je bila pridiga o mlačnih katoličanih. Župnik je zvedel, da so se nekateri moške, ki so celo člani društva Sv. Štefana, naročili na Proletarca,

pa je posvetil vso pridigo proti listu. Ko je prišla druga številka, sem — saj veste kako je ženska rado-vedna — vseeno malo pogledala, kakšna spaka je ta list. Nešla sem nekaj, kar me je zanimalo, članek, v katerem se opisuje trpljenje proletarskih mater. Vse bi bilo dobro, ako bi bil priobčen v kakšnem drugem listu. Da bi me izkušnjava še bolj ne premagala, sem ga vrgla hitro v peč. Tretjo številko sem zopet pogledala in zopet našla nekaj, kar se mi je dopadlo in zopet sem jo vrgla v peč. S časoma sem list ves prečitala, na to ga kje pustila, da so ga otroci raztrgali. Potem sem ga pričela hraniti in kadar imam čas, pregledujem stare izdaje, in velikokrat se čudim, kakor more človek biti tako neveden kakor sem bila jaz. Vsaka svetopisemska pravljica mi je bila bolj verjetna kakor pa to, kar se je dogajalo tako jasno pred mojimi očmi. — Za otroke mi je, če bodo morali toliko trpeti kakor morava midva . . . Da bi se ljudje vsaj izpametovali. Pa bo težko kaj . . . Mislim da še dolgo ne bo drugače kot je. Tukaj sploh ni človeka, s katerim bi se mogla pametno pogovoriti. Ženske opravljajo, možki pijejo, kvantajo, pa o delu se pogovarjajo . . .”

Izpil sem kavo in se poslovil.—Navaden agitator.

Ali bo ljudstvo spoznalo?

\$3,416,000 je stalo republikansko stranko prodati l. 1920 Hardinga in ostalo skupino političarjev stranke, ki si lasti slona za svoj problem, ameriškemu ljudstvu.

Socialisti smo takrat kakor vedno popre- poznej trdili, da bodo vzeli to vsoto in še veliko več iz vaših žepov. Na kratko, socialisti vam in vam pripovedujemo, da morate drago plačevati zmage republikanske in demokratske stranke. Poleg tega, da delate neumnosti, vas to stanejo ogromne vsote. Ljudstvo je imelo pol- lico izvoliti socialistično administracijo, ampak ono je "kupilo" Hardinga. Kapitalisti se smejejo in so uverjeni, da je ameriško ljudstvo čisto lahko voditi za nos, zato so že danes pri- pričani, da se jim bo tudi l. 1924 posrečilo na- praviti na ameriškem ljudstvu enako operacijo. — Po "Milwaukee Leadru".

Manifestacija delavstva dne 17. junija v Chicagi

Socialistična stranka v Chicagi prireja me- seca junija vsako leto piknik v prid socialistič- nega časopisja. Letos se bo vršil v nedeljo 17. junija v parku Riverview, kakor navadno. Ta park se nahaja na Western Ave. v bližini Bel- mont Ave.

Nastopili bodo sloviti socialistični govorni- ki iz raznih krajev Amerike, med njimi sodrug August Claessens iz New Yorka, avtor "Ropar- ske trojice" in mnogih drugih del na polju so- cialistične literature. A. Claessens je na glasu kot eden najboljših socialističnih govornikov v Zedinjenih državah.

Vstopnina na piknik in v park je 30 centov za osebo. Vstopnice se dobe pri sodrugih in taj- niku kluba št. 1 kakor tudi pri članih in v ura- dih vseh drugih socialističnih organizacij v Chicagi.

Sodrug in sodruginja, agitirajte med de- lavstvom, da se udeleži te naše manifestacije. Vsa vsota za vstopnice, prodane od strani naše- ga kluba, gre v klubovo blagajno, oziroma za podporo Proletarcu. Ako greste na delo vsi, lahko napravimo par sto dolarjev v prid naše- ga glasila.

Razun govorov bo na sporedu plesna za- bava in razne igre.

Kar mi hočemo, je dobiti čim več mase skupaj zato, da čuje socialistične govornike in se jo pridobi za naše ideje in za socialistično stranko. In to bomo dosegli, ako napravimo svoj del agitacije tudi mi, kajti dolžnost član- stva vseh klubov je, da sodelujejo pri skupnih akcijah.

Klubi J. S. Z., ki si še niso nabavili vstop- nice, jih lahko dobe v uradu soc. stranke okra- ja Cook na 1501 Warren Ave.

Kar se proda vstopnic pri vhodu na dan piknika, gre vsota v skupno blagajno, kar pro-

dajo vstopnic klubi, gre v njihove blagajne, ozi- roma za glasila narodnostnih federacij.

ASSEMBLYMAN AUGUST CLAESSENS

Zapomnite si datum 17. junija. Vhod na pikniški prostor odprt ob 10. dopoldne. Pri- tek govorov ob 2. popoldne.

Otroci pod 12 let so vstopnine prosti.

PLEMENITO SAMOSPOŠTOVANJE.

Josiah Wedgwood je bil najslavnejši umetniški lončar na Angleškem. Okoli leta 1773 so postali njegovi proizvodi tako slavni, da lahko vidite danes Wedgwoodove vaze, namizno posodje, itd. v vsakem večjem muzeju. V formi, substanci in dekoraciji je dosegel višek, ki se ga je malokdaj moglo doseči. On je vedel to in je rekel: "Ponosem sem na svoj produkt in stojim za njim z najboljšim, kar imam — s svojim imenom". Zad za Trinerjevimi zdravili in izdelki je tudi najboljša stvar, ki jo lasti tvrdka Joseph Triner Company — ime "Triner", ki stoji za "najboljšo kakovost, popolno čistost in neprekosljivo zanesljivost". — Trinerjevo zdravilno grenko vino ni tu para v slučajih slabega teka, slabe prebave in sličnih želodčnih neredov. Vsak odjemalec je prepričan o tem dejstvu. Mr. A. P. Jacob, 1336 Ellis St., San Francisco, Calif., nam je pisal 28. feb.: "Ni boljšega." Trinerjev Liniment daje hitro in gotovo odpomoč v slučaju revmatizma, nevralgije ali bolečin v križu. "Trinerjev Liniment je najboljšo zdravilo," je pisala Mrs. Katarina Schrader, Elderon, Wis., 12. aprila 1923. Ito slavo uživajo druga zdravila Jos. Triner Company, Chicago, Ill. — Pri vseh lekarnarjih in trgovcih zdravili.

DELA VSTUVU V WAUKEGANU, North Chicagi in okolici naznanjamo, da se vrše seje socialističnega kluba št. 45, JSZ., vsako drugo nedeljo v mesecu v S. N. Domu. Udeležujte se jih točno. Na nečlane apeliramo, naj se pridružijo našemu klubu. — *Tajnik.*

Čitajte knjige!

"Proletarec" ima v zalogi najboljša slovenska književna dela, ki jih prodaja po najnižji mogoči ceni. Pazite na cenik naših knjig, ki ga priložujemo od časa do časa v tem listu.

Ako ste zmožni čitati angleščino, naročite iz naše zaloge angleške knjige. Iz njih se boste lahko marsikaj naučili o evoluciji, zgodovini, o socializmu, socialnih problemih, delavskih bojih itd.

Nabavili smo knjige, ker hočemo, da dobi naše ljudstvo dostop do boljših književnih del po najnižji ceni. Ves eventualni dobiček, ki ga napravimo pri prodaji knjig, gre v podporo našemu tisku. Zato naročajte knjige od nas. —

OGLAŠAJTE
PRIREDBE
KLUBOV
IN DRUŠTEV

V

"PROLETARCU"!

Društvo "Nova Doba", št. 400, S. N. P. J., Renton, Pa.

priredi

SLAVNOSTNO RAZVITJE DRUŠTVENE ZASTAVE

v torek dne 30. maja 1923
(Decoration Day)

SPORED:

1. Od 9. do 10. ure dop. sprejemanje društev.
2. Ob pol enajstih razvitje zastave in obhod po naselbini.
3. Od 12. do 1. odmor.
4. Ob 1. nastop govornikov.

PO PROGRAMU SLEDI PROSTA ZABAVA
IN PLES.

Svirala bo slovenska godba iz Canonsburga, Pa. Za vsestransko postrežbo bo izvrstno preskrbljeno.

Priporočamo se za obilno udeležbo!

ODBOR.

ŠTEDLJIVI LJUDJE

vlagajo redno in investirajo razumno v

KASPAR STATE BANKI

največji jugoslovanski
banki v Zed. državah

1900 Blue Island Avenue
in vogal 19. ceste.

CHICAGO,

ILLINOIS.

Kapital in prebitek

\$ 1,250,000.00

Pod vladnim in državnim nadzorstvom in
Chicago Clearing House
Ass'n.

Prodajamo parobrodne listke za vse prekomorske črte v Jugoslavijo in nazaj. Izdelujemo svedočbe (affidavits) za naseljence ter pošiljamo denar v staro domovino najhitreje in najceneje.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regali, prekoračnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih zastav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali ameriških, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav. Za obilna naročila se toplo priporočam.

SLOVENSKEMU DELAVSTVU V HERMINIE, PA.

Socialistični klub št. 69, JSZ., zboruje vsako tretjo nedeljo v mesecu ob 2. popoldne v dvorani dr. Prostemislec, št. 87, SNPJ. — Rojaki, pristopajte naše vrste! — Anton Zornik, Box 202, Herminie, Pa.

SODRUGOM IN SIMPATIČARJEM socialističnega

kluba št. 233, JSZ., v RENTONU, PA., naznanjamo, se vrše redne klubove seje vsako četrto soboto v seki ob 6. zvečer v prostorih klubovega tajnika.

Prihodnja seja bo v soboto 28. aprila. — LUDVIG GORSIČ, organizator.

Največje svetovno gibanje današnjega časa je delavsko gibanje. Ko bo nastopalo solidarnost — ko se mora šele naučiti — postane sila, ki bo odločala o tek razvoja v družbo bodočnosti.

CENIK KJIG.

Nadaljevanje z 2. strani.

SOCIALIZEM IN VERA, spisal Zvonimir Bernot, 128 strani, mehko vezana 50c, trdo vezana

SOCIJAL. KNJIŽNICA (dva snopiča)

SPOL-LJUBEZEN-MATERINSTVO, (Prof. dr. Z. Zahor), trda vezba

SRBSKA POČETNICA, (J. T.)

SPRETNOST KUHARICA, broširana, \$1.00, vezana

SVETOVNA VOJNA IN ODGOVORNOST SOCIALIZMA. (Etbin Kristan)

USTAVA, ruske socialistične fed. sovjetske republike

VARČNA KUHARICA, (Marija Remeč), vezana

VOLJA IN DEJANJE, (psihološka analiza)

ZADRUŽNA PRODAJALNA ALI KONSUM

ZAKON BIOGENEZIJE, (J. Howard Moore, prevel I. M.)

ZA STARO PRAVDO. (Fran Erjavec)

ZBIRKA RUDARSKIH IN FIZIČNIH IZRAZOV, (J. Bezla)

ZGODOVINA SRBOV, HRVATOV IN SLOVENCEV, (Ant. Melik) I. del

II. del

RAZNO.

AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLENDAR, letnik 1922, mehko vezan 50c, vezan v platno

AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLENDAR, vezan v platno, letnik 1919, 50c; letnik 1920

CANKARJEVA SLIKA na dopisnicah, 2 za 5c.

(Imamo jih dvojne vrste.)

DEMOKRACIJA, (Cankarjeva številka)

KRES, št. 11 in 12, 1922

KRES, št. 1, 1923

NAJNOVEJŠE INFORMACIJE O DOBAVI DEŽAVLJANSTVA ZEDINJENIH DEŽAV

O ZDRAVSTVENIH NALOGAH SOC. ZAVAROVANJA, (Dr. Demet. Bleiweis-Trsteniški)

"PROLETAREC", vezan, letnik 1919, \$6.00; vezan, letnik 1920

PROLETAREC, letnik 1921, vezan v platno

RDEČI PILOT, mesečnik pre-vratne mladine za duhovno revolucijo, izhaja v Ljubljani, prva in druga številka

TRJEJE LABODJE, ilustrirana revija

ANGLEŠKE KNJIGE.

ANARCHISM AND SOCIALISM, (Geo. Plechanoff), vezana

ANCIENT LOWLY, (O. Osborne Ward) dve knjige, 1313 strani, vezana

ANCIENT SOCIETY, (Lewis H. Morgan), vezana

"DEBS, HIS AUTHORIZED LIFE AND LETTERS", (David Karsner), vezano v platno

END OF THE WORLD, (Dr. M. Wilhelm Meyer), vezana

EVOLUTION OF MAN, (Wilhelm Bölsche), vezana

EVOLUTION OF PROPERTY, (Paul Lafargue), vezana

HOD AND MY NEIGHBOR, (Robert Blatchford), vezana

IMPERIAL WASHINGTON, (R. F. Pettigrew), knjiga, ki opisuje prehodno dobo iz demokracije v denarni imperializem v Zd. državah, 441 strani, trda vezba

JUNGLE, (Upton Sinclair) povest iz čistiških klavnic

KARL MARX, biografski memoirs, (Wilhelm Liebknecht), vezana

KING COAL, (Upton Sinclair), povest iz zadnjega štrajka (1913) coloradskih premogarjev, trda vezba

LAW OF BIOGENESIS, (J. Howard Moore), vezana

LIFE AND DEATH, (Dr. E. Teichmann), vezana

OUTLINE OF HISTORY, (H. G. Wells), vezana, 1171 strani

PHYSICIAN IN THE HOUSE, (J. H. Greer, D. D.) Dva deli zdravnik, vezana

REPUBLIC OF PLATO, vezana

RIGHT TO BE LAZY, (Paul Lafargue), vezana

ROBERTS RULES OF ORDER, vezana

SAVAGE SURVIVALS, (J. Howard Moore), vezana

SOCIAL REVOLUTION, (Karl Kautsky), vezana

STRUGGLE BETWEEN SCIENCE AND SUPERSTITION, (A. M. Lewis), vezana

THE BRASS CHECK, (Upton Sinclair), študija ameriškega žurnalizma, vezana v platno

THEY CALL ME CARPENTER, (Upton Sinclair), trda vezba

THE DREAM OF DEBS, (Jack London)

THE PROFITS OF RELIGION, Razprava o izrabljanju verne privatne interese

THROUGH THE RUSSIAN REVOLUTION, (Albert Rhy Williams), s slikami, 311 strani, vezana v platno

100%, (Upton Sinclair), Povest patrijota

VITAL PROBLEMS IN SOCIAL EVOLUTION, (A. M. Lewis), vezana

THOUGHTS OF A POOL, (Evelyn Gladys), vezana

Naročilom priložite poštni ali prečni money order, ček ali gotovo. Za manjša naročila lahko pošljete poštne znamke.

Vse knjige pošiljamo poštno pristojno. Klubom in čitalnicam, pri večjih naročilih liberalen popust.

Vsa naročila naslovite na:

PROLETAREC3639 W. 26th Street,
Chicago, Ill.